

**UCHWAŁA NR XVII/106/2015
RADY MIEJSKIEJ W TOSZKU**

z dnia 21 grudnia 2015 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2016-2018

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. 2015 r., poz. 1515) oraz art. 176 pkt 1 i 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz.U. z 2015 r. poz. 332), Rada Miejska w Toszku uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2016-2018, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Toszka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Toszku

Krzysztof Klonek

Załącznik do Uchwały Nr XVII/106/2015
Rady Miejskiej w Toszku
z dnia 21 grudnia 2015 r.

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
W TOSZKU

**Gminny Program
Wspierania Rodziny
w Gminie Toszek
na lata 2016-2018**

Opracowanie:

*Ośrodek Pomocy Społecznej
w Toszku*

.....
Zatwierdzam

Toszek
2015

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawy prawne realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 - 2018	5
2. Diagnoza środowiska lokalnego	5
2.1. Rodzina w systemie pomocy społecznej	5
2.2. Asystent rodziny	7
2.3. Karta Dużej Rodziny	10
2.4. Poradnictwo specjalistyczne	12
2.5. Programy opiekuńczo - wychowawcze	15
3. Analiza SWOT	17
4. Adresaci działań i realizatorzy programu	18
5. Cele i kierunki działań w zakresie wspierania rodziny	18
6. Monitoring i ewaluacja.....	19
Bibliografia	20
Spis tabel.....	21
Spis wykresów.....	22

Wstęp

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego i jednocześnie naturalnym środowiskiem rozwoju człowieka, bazą do kształtowania osobowości, postaw i relacji z ludźmi. Jest też najważniejszą przystanią bezpieczeństwa, na której dziecko bazuje w kształtowaniu własnej postawy wobec świata. Współczesne rodziny przeżywają wiele trudności wynikających ze zmieniających się warunków ekonomicznych, kryzysów gospodarczych, które determinują rynek pracy.

Rodziny coraz częściej żyją w związkach nieformalnych i częściej dochodzi też do rozpadu małżeństw. Obserwuje się też wzrost liczby samotnie wychowujących matek i ojców. Nowe, zachodnie wzorce kulturowe, zwłaszcza w odniesieniu do rodziny, bazują na dużej swobodzie w podejściu do zawierania i utrzymywania związków małżeńskich, wchodzenia w nowe relacje partnerskie lub małżeńskie. Destabilizacja środowiska rodzinnego powoduje małą stabilność środowiska wychowawczego.

„W latach 1988-2011 zmieniła się znacznie struktura ludności według stanu cywilnego. Zmiany te dotyczą głównie osób w stanie wolnym (wzrost liczby i udziału tej części populacji) oraz pozostających w związku małżeńskim (spadek liczby i udziału tej grupy osób). Udział kawalerów zwiększył się z 27% do ponad 32%, zaś panien z 19% do 23% w rozpatrywanym okresie. Z kolei proporcja żonatych mężczyzn zmalała z 68% do 57%, zaś zamężnych kobiet z 63% do 53% w tym samym czasie. Mniejsze, aczkolwiek zauważalne zmiany zaobserwowano dla pozostałych kategorii stanu cywilnego (osób owdowiałych i rozwiedzionych). Liczba i udział osób rozwiedzionych zwiększyły się: kobiety rozwiedzione stanowiły w 1988 roku 3% i w 2011 roku – 5% populacji kobiet w wieku 15 lat i więcej, odpowiednie wartości dla rozwiedzionych mężczyzn kształtowały się odpowiednio: 2% i 3,6%.”¹

Dodatkowo, pojawiło się również zjawisko emigracji zarobkowej. Jeden lub obydwoje rodziców wyjeżdża z kraju do pracy na kilka miesięcy lub nawet kilka lat, przekazując dziecko pod opiekę dalszej rodziny. To olbrzymia trauma dla dziecka, które czuje się opuszczone a nawet porzucone przez rodziców.

Rodziny mają trudności w odnalezieniu się w tak zmieniających się warunkach. Dotyka je bezrobocie, ubóstwo, nierzadko przemoc i alkoholizm. Rodzice borykają się z pełnieniem funkcji opiekuńczo – wychowawczych a to bezpośrednio wpływa na prawidłowy rozwój dziecka. To główny powód, dla którego rodzinę i dziecko należy objąć systemem wsparcia i pomocy.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.) reguluje zakres, rodzaj i formę pomocy, jaką może

---

¹ I. E. Kotowska (red.), *Niska dzietność w Polsce w kontekście percepcji Polaków. Diagnoza społeczna 2013. Raport tematyczny*, Warszawa 2014, s. 28.

uzyskać rodzina przeżywająca kryzys. Nakazuje też gminom opracowanie zwięzłego planu pomocy dla rodzin uwzględniającego specyfikę problemów danej Gminy, jej strukturę ekonomiczną i społeczną oraz zasoby jakimi dysponuje. Z tego powodu powstał więc Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018 dla Gminy Toszek. zakłada on pomoc rodzinom, przeżywającym trudności poprzez podjęcie takich działań, które zaskutkują wzmocnieniem funkcji wychowawczo – opiekuńczej rodziców, pełnienia ról w systemie rodzinnym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

1. Podstawy prawne realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018

Podstawą prawną realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 – 2018 dla Gminy Toszek jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.).

Ponadto, wsparciem dla rodziny jest rządowy program dla rodzin wielodzietnych, określony w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. 2014 r. poz. 1863).

Działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin ujęte także zostały w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163).

2. Diagnoza środowiska lokalnego

2.1. Rodzina w systemie pomocy społecznej

Rodzina jest środowiskiem wychowywania się dzieci i młodzieży, dlatego tak ważne jest zachowanie właściwych postaw i pełnienie przypisanych ról wszystkich jej członków. Zachowanie dobrych relacji w rodzinie, zwłaszcza w okresie nasilania się przemian gospodarczo – kulturowo – społecznych gwarantować może właściwe kształtowanie osobowości i świadomości młodych osób.

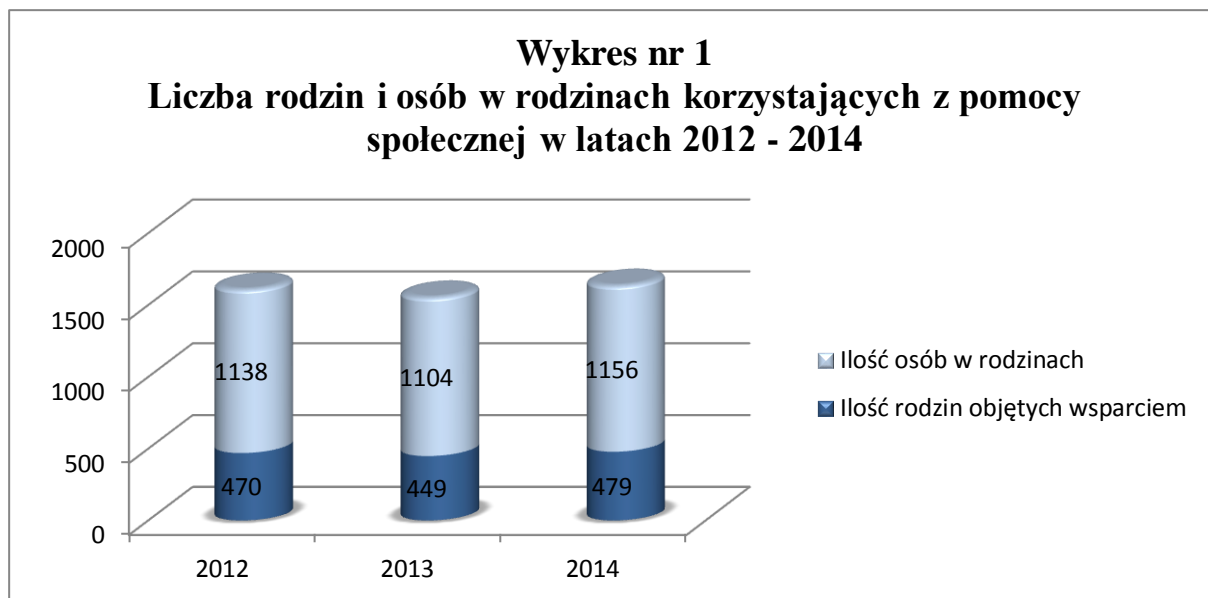
Każda rodzina poddawana jest różnego rodzaju doświadczeniom, przeżyciom i problemom. Nie zawsze sytuacja, w jakiej znajdują się dane rodziny i posiadane przez nich zasoby są wystarczające do poradzenia sobie z napotykanymi trudnościami. W takich sytuacjach należy korzystać z wiedzy i doświadczenia osób profesjonalnie zajmujących się wspieraniem osób i całych rodzin w ich funkcjonowaniu.

Tabela nr 1. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2012 – 2014

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Udział w ogólnej liczbie mieszkańców
2012	470	1138	12,13%
2013	449	1104	11,84%
2014	479	1156	12,47%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Analizując powyższą tabelę można wysnuć wniosek, że nastąpił kilkuprocentowy spadek ilości osób korzystających z pomocy społecznej w roku 2013 w stosunku do roku 2012. Z kolei w roku następnym, wzrosła ilość osób wnioskujących o różne formy pomocy, przewyższając dane z 2012 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Pomoc udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku może mieć dwie formy: świadczenie pieniężne i świadczenie niepieniężne. Wśród powodów udzielania pomocy znajdują się m. in. ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, alkoholizm, narkomania, trudności w przystosowaniu się do życia w społeczeństwie po opuszczeniu zakładu karnego, zdarzenia losowe, klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela nr 2. Główny problem i liczba rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2012 – 2014

Dominujący w rodzinie problem	Liczba rodzin		
	2012	2013	2014
Ubóstwo	128	119	128
Bezrobocie	116	115	110
Niepełnosprawność	84	77	88
Długotrwała lub ciężka choroba	93	83	102
Bezradność	33	33	38
Alkoholizm	13	9	5

Narkomania	0	0	0
Bezdomność	3	5	6
Opuszczenie zakładu karnego	0	2	0
Zdarzenia losowe	0	5	2
Kłęski ekologiczne	0	0	0
Sieroctwo	0	1	0
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Jak wykazano powyżej, głównym problemem zgłaszanym przez klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku jest ubóstwo i bezrobocie, następnie długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność.

Należy pamiętać, że wskazane powyżej problemy nie występują pojedynczo w rodzinach. Najczęściej dysfunkcje rodziny występują w formie łączonej, np. bezrobocie z alkoholizmem i/lub przemocą w rodzinie, albo niepełnosprawność z bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego itp.

2.2. Asystent rodziny

Pomimo stale rosnącego niżu demograficznego, na przestrzeni lat zauważana jest potrzeba wspierania rodzin w wypełnianiu jej podstawowych funkcji. Chodzi tutaj o pomoc instytucjonalną, skierowaną do rodziców, których z różnorodnych powodów zabiegi są niewystarczające. Mogą do nich należeć: skupienie się rodziców na pracy zawodowej, występujące coraz częściej zjawisko zachodzenia w ciążę kobiet w dojrzałym wieku, gdzie dochodzi do dylematów opiekuńczych, ponieważ dojrzałe wiekowo matki mają jednocześnie starzejących się, chorujących i niedołączających rodziców, którym także trzeba zapewnić pomoc. Zdarzają się też rodziny, które zaniedbują swoje dzieci, nie znając prawidłowego wzorca wychowawczego, przyjmując najczęściej styl wychowawczy, jakiego sami doświadczyli.

Tabela nr 3. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w Gminie Toszek w latach 2012 – 2014

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2012	33	120
2013	33	117
2014	38	132

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

W celu poprawy sytuacji wychowawczej rodzin mających problemy w tym zakresie, zostało powołane do życia stanowisko asystenta rodziny. Asystent rodziny to według ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.) osoba, która przydzielana jest rodzinie, gdy ta napotkała trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Pracuje bezpośrednio w miejscu zamieszkania klienta lub w miejscu przez niego wskazanym, przyczyniając się do poprawy sytuacji problemowej w zakresie socjalnym, psychologicznym, wychowawczym. Dzięki takiej współpracy, klient może zwiększyć swoją aktywność społeczną, być lepiej zmotywowanym do podejmowania działań zawodowych oraz wszystkich innych prowadzących do poprawy sytuacji życiowej własnej oraz jego rodziny.

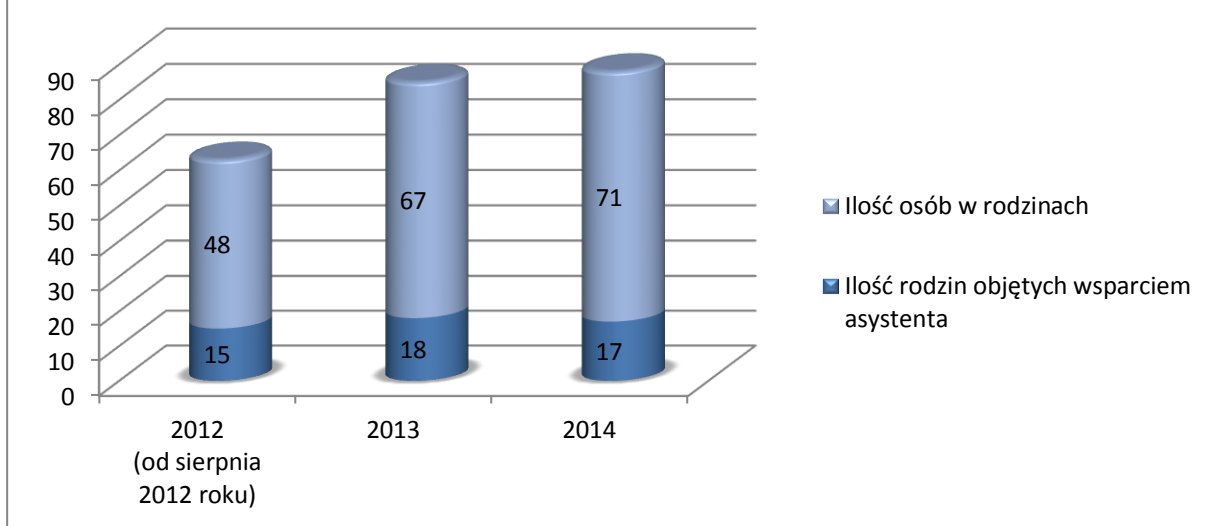
Tabela nr 4. Ilość osób objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Toszek w latach 2012 – 2014

	2012	2013	2014
Ilość rodzin objętych wsparciem asystenta	15	18	17
Ilość osób w rodzinach	48	67	71

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Wśród działań, jakie podejmują asystenci, możemy wyróżnić: pomoc w znalezieniu punktów świadczących pomoc specjalistyczną w formie konsultacji, poradnictwa, mediacji lub terapii, utrzymywanie stałego kontaktu z klientem, towarzyszenie mu w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto, udzielanie wsparcia w sytuacjach tego wymagających oraz interweniowania, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie klienta lub jego rodziny. Asystent rodziny zobligowany jest także do utrzymywania kontaktu z instytucjami zaangażowanymi w sprawy podopiecznych, w tym z Policją, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, sądami, pracownikami socjalnymi itp. Tak więc pracę asystenta rodziny można podzielić na dwa obszary zadaniowe. Pierwszym jest bezpośredni kontakt z rodziną w jej miejscu zamieszkania lub w innym miejscu wskazanym przez klienta. Drugim natomiast jest szeroko zakrojona współpraca asystenta z osobami i instytucjami zaangażowanymi w sprawy rodziny. Do pracy asystenta poza rozmowami z klientami należy więc także praca w środowisku otaczającym swoim zasięgiem poszczególnych członków rodzin, np. pracowników socjalnych, pedagogów, nauczycieli, dzielnicowych, prokuratorów itd.

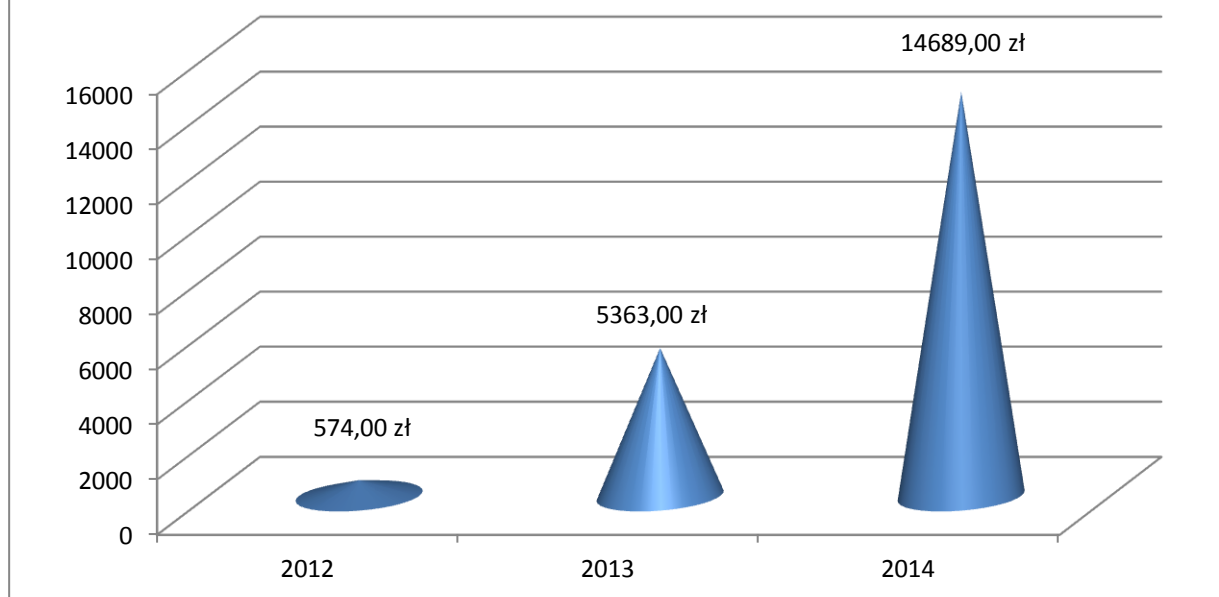
Wykres nr 2
Asystent rodziny
Gminie Toszek w latach 2012 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Zdarzają się jednak sytuacje, w których z jakiegoś powodu rodzina nie poprawia swojej sytuacji życiowej, pomimo wielu starań i zabiegów, funkcja opiekuńczo – wychowawcza jest przez nich wypełniana w niedostateczny sposób. W takiej sytuacji konieczne jest zabezpieczenie dziecka w pieczy zastępczej. Według wspomnianej ustawy, gmina, z której pochodzi dziecko, ponosi część odpłatności za jego pobyt zewnętrznych formach pieczy zastępczej.

Wykres nr 3
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w Gminie
Toszek w latach 2012 - 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

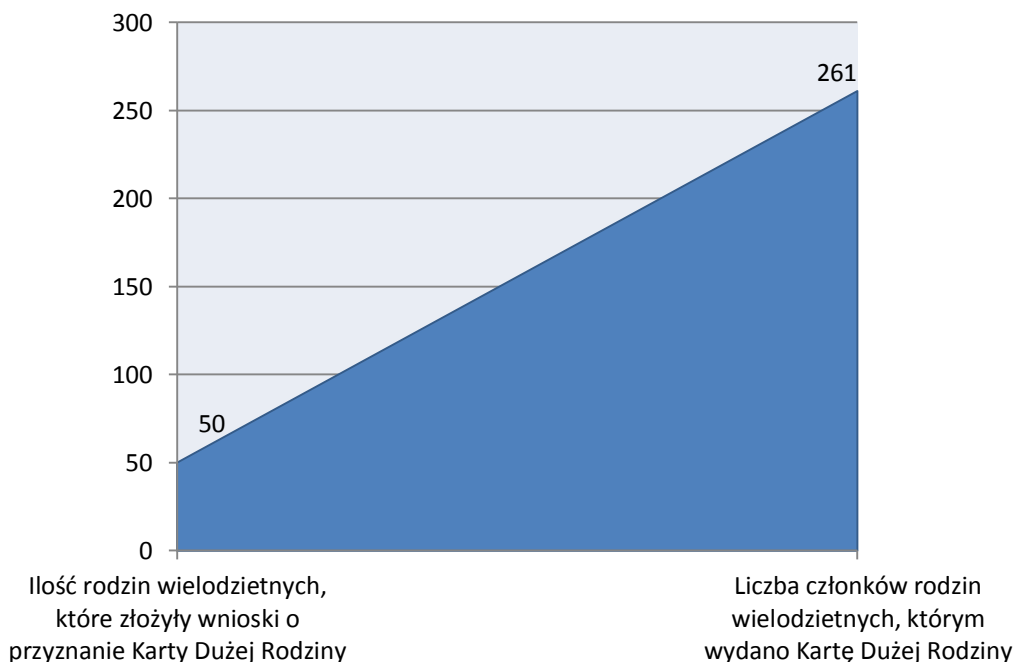
W obecnych czasach zauważalna staje się zmiana modelu rodziny, powoli zanikają rodziny wielopokoleniowe, utrzymujące ze sobą codzienny kontakt. Zmienia się także podział ról pełnionych przez poszczególnych członków rodzin ze względu na płeć. Zauważalna też staje się zwiększona ilość rozwodów w rodzinach. Te czynniki wpływają na zmianę obrazu dzisiejszej rodziny, co może mieć negatywne skutki w postaci trudności w opiece i wychowaniu dzieci.

2.3. Karta Dużej Rodziny

W połowie 2014 roku powstał rządowy program dla rodzin wielodzietnych. Na jego postawie Minister Pracy i Polityki Społecznej uruchomił system przyznawania Kart Dużej Rodziny osobom posiadającym co najmniej troje dzieci w wieku do ukończenia 18 roku życia lub 25 roku życia, w przypadku gdy dziecko uczy się lub studiuje w szkole wyższej.

Wtedy także zaczęto podpisywać porozumienia z właścicielami punktów komercyjnych czy rekreacyjnych, na mocy których posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą skorzystać ze zniżek za zakup towarów lub usług tych kontrahentów. Szczegółowy wykaz podmiotów współpracujących w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych jest dostępny i stale uaktualniany na stronie internetowej: <https://rodzina.gov.pl/>

Wykres nr 4 Rządowy program dla rodzin wielodzietnych w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Oferta dedykowana rodzinom posiadającym Kartę, realizowana w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych jest podzielona na kilka zakresów usług:

- Kultura i turystyka,
- Parki narodowe,
- Transport kolejowy,
- Sport i rekreacja,
- Ośrodki wypoczynkowe,
- Zakupy – artykuły spożywcze,
- Zakupy – odzież, obuwie, galanteria,
- Zakupy – pozostałe,
- Rozrywka,
- Usługi,
- Zdrowie,
- Finanse,
- Podatki

„Śląskie dla rodziny – Karta Dużej Rodziny” to projekt realizowany przez województwo śląskie, oferujące dla posiadaczy Kart Dużej Rodziny wydanych w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych, dodatkowe zniżki dla mieszkańców naszego województwa. Na stronie internetowej www.slaskiedlarodziny.pl znajduje się aktualny wykaz

partnerów biorących udział w programie. Wśród miejsc oferujących zniżki są m. in. muzea, teatry, parki, obiekty w Parku Śląskim, opera oraz usługi kolejowe.

Wykres nr 5
Liczba członków rodzin wielodzietnych, którym wydano Kartę Dużej Rodziny w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

W Gminie Toszek powstał w 2014 roku samorządowy program wspierający rodziny wielodzietne wychowujące co najmniej troje dzieci, będących na wspólnym utrzymaniu. Program ten został wprowadzony Uchwałą Nr XLIV/480/2014 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Karty Dużej Rodziny 3+/- Rodziny Zastępczej” dla rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych z terenu Gminy Toszek z późn. zm.

Na tej podstawie możliwe jest opracowanie i wprowadzenie szeregu ulg i zniżek dla posiadaczy Karty poprzez zawarcie porozumień z właścicielami punktów komercyjnych znajdujących się w Gminie Toszek.

2.4. Poradnictwo specjalistyczne

Temat poradnictwa specjalistycznego został określony w art. 46 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163): „1. *Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.* 2. *Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów.* 3. *Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii.* 4. *Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.*”

W 2012 roku podjęto działania w celu zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i współuzależnionych w formie finansowania zajęć ponadetatowych prowadzonych przez pracowników placówek leczenia uzależnienia od alkoholu. Działał punkt konsultacyjno - informacyjny dla osób z problemem alkoholowym na terenie Szpitala Wielospecjalistycznego w Toszku. W ramach punktu z porad/konsultacji skorzystało 12 osób z problemem alkoholowym (liczba spotkań 56), 4 dorosłych członków rodzin z problemem alkoholowym (liczba spotkań 28), 2 ofiarom przemocy w rodzinie (18 spotkań) i 4 sprawcom przemocy (12 spotkań).

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki, Przeciwdziałania i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Narkomanii oraz Przemocy w Rodzinie w Gminie Toszek na 2013 rok w Ośrodku Pomocy Społecznej w Toszku, mieszkańcy Gminy mogli bezpłatnie korzystać z konsultacji z certyfikowanym specjalistą psychoterapii uzależnień. Konsultacje rozpoczęły się w kwietniu 2013 r.

Tabela nr 5. Ilość osób korzystających z konsultacji z terapeutą leczenia uzależnień w 2013 roku

Miesiąc	Osoby uzależnione od alkoholu	Osoby współuzależnione	Osoby doświadczające przemocy domowej
Kwiecień	5	1	0
Maj	4	0	1
Czerwiec	4	2	1
Lipiec	3	1	0
Sierpień	3	2	2
Wrzesień	5	0	0
Październik	4	2	2
Listopad	4	1	1
Grudzień	4	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Również bezpłatnie mieszkańcy Gminy Toszek mieli możliwość korzystać z porad z Radcą prawnym. W 2013 roku konsultacje odbywały się w środy i w piątki. Dotyczyły one głównie spraw rozwodowych i majątkowych spowodowanych problemem nadużywania alkoholu oraz procedur uruchamianych w sytuacji przemocy w rodzinie. Zgłaszający się otrzymywali poradę prawną także w zakresie prawa rodzinnego, karnego oraz prawa pracy. W ciągu 2013 roku miały miejsce **279** porady dla **79** klientów.

Z kolei rok później, czyli w 2014, na spotkania z terapeutą leczenia uzależnień zgłosiły się osoby uzależnione od alkoholu, współuzależnione oraz osoby doświadczające przemocy domowej.

Tabela nr 6. Ilość osób korzystających z konsultacji z terapeutą leczenia uzależnień w 2014 roku

Miesiąc	Łączna liczba osób	Uzależnieni	Współuzależnieni	Ofiary przemocy	Niepełnosprawni
Styczeń	3	2	1	1	2
Luty	4	2	1	1	2
Marzec	5	2	2	1	1
Kwiecień	5	3	1	1	1
Maj	4	1	1	2	2
Czerwiec	3	1	2	1	0
Lipiec	2	1	1	1	0
Sierpień	2	0	2	1	0
Wrzesień	4	0	3	1	2
Październik	5	2	1	1	1
Listopad	4	2	1	1	2
Grudzień	5	2	2	1	1
Łącznie – liczba osób (nie porad)	12	5	6	2	2

*W dolnej rubryce liczba osób się nie sumuje, ponieważ niektóre osoby należą do dwóch lub więcej kategorii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Ponadto, w 2014 roku na konsultację z certyfikowanym specjalistą terapii uzależnień zgłosili się rodzice z synem (16 – letnim), eksperymentującym z narkotykami i alkoholem.

Natomiast wśród spraw, z jakimi zgłaszali się klienci na konsultację prawną znalazły się:

- sprawy o znęcanie się związane z nadużywaniem alkoholu
- sprawy dot. przemocy w rodzinie i naruszenia nietykalności cielesnej
- sprawy rozwodowe
- sprawy o alimenty
- sprawy o opiekę nad dzieckiem
- sprawy dot. ustalenia kontaktów z dziećmi
- sprawy spadkowe
- sprawy dot. uprawnień do kierowania pojazdem
- sprawy dot. obowiązku płacenia abonamentu
- sprawy dot. zadłużenia finansowego
- sprawy dot. egzekucji komorniczych
- sprawy o pomówienie
- sprawy dot. odpowiedzialności odszkodowawczej
- sprawy pracownicze
- sprawy o ustalenie ojcostwa i uznanie dziecka
- sprawy dot. renty rodzinnej i emerytury
- sprawy dot. skarg do Trybunału Konstytucyjnego
- sprawy mieszkaniowe
- sprawy o podział majątku dorobkowego małżonków
- sprawy dot. umowy cywilno – prawnej
- sprawy o ubezwłasnowolnienie

- sprawy dot. odwołania od decyzji ZUS
- sprawy dot. uchylecia wyroków karnych, odpowiedzialności karnej
- sprawy dot. odebrania prawa jazdy

W ciągu 2014 roku zgłosiło się po poradę prawną **84** klientów, łącznie udzielono **116** konsultacji.

2.5. Programy opiekuńczo – wychowawcze

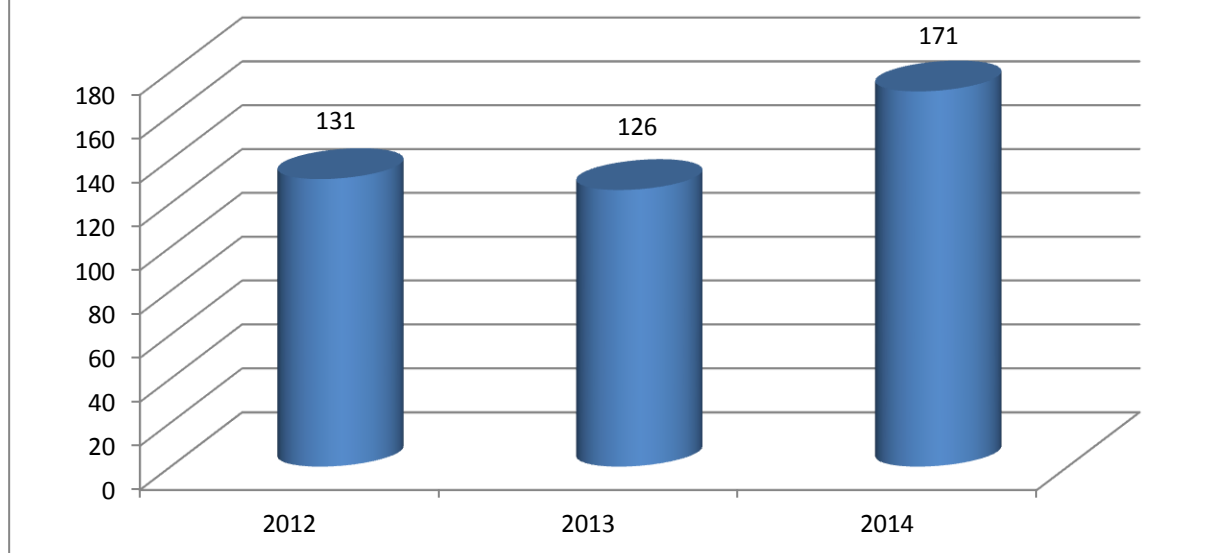
Pozaszkolne formy spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież zapewniają jego organizację w atrakcyjny dla nich sposób, idący w parze z oddziaływaniem profilaktycznym i zainteresowaniami uczestników. Zajęcia mają różnorodną formę: ruchową, stolikową, dydaktyczną oraz powinny obejmować pomoc w odrabianiu zadań domowych lub wyrównywanie braków w nauce szkolnej.

Zajęcia organizowane przez opiekunów w świetlicach obejmują m. in.: pomoc w nauce szkolnej, wspólne przygotowywanie posiłków, kształtujące umiejętności kulinarne oraz zdolność pracy w grupie z zachowaniem podmiotowości każdego uczestnika, zabawy ruchowe, zmniejszające stres szkolny, wpajające stosowanie zasady fair play, zajęcia artystyczne (plastyczne, muzyczne, teatralne, rękodzielnicze itp.). Jednym z ważniejszych elementów pracy jest integracja uczestników oraz emocjonalne zespolenie ich z nią. Można to osiągnąć poprzez organizację sezonowych okolicznościowych wydarzeń, takich jak spotkania świąteczne. Aktywność uczestników w przygotowaniu i przeprowadzeniu takich wydarzeń daje im możliwość wspólnego zaangażowania się w działania na rzecz placówki, współgrania w grupie, jak i kształtowania odpowiedzialności za własne decyzje i zachowanie.

Niewątpliwie ważnym elementem programów opiekuńczo – wychowawczych są organizowane corocznie zajęcia profilaktyczne, prowadzone przez certyfikowanego specjalistę terapii uzależnień. Profilaktyka w głównej mierze dotyczy poznania czynników chroniących przez stosowaniem substancji psychoaktywnych, m. in. świadomości przeżywanych emocji, poznania swoich słabych i mocnych stron, umiejętności wykorzystania zasobów, wzmocnienia poczucia własnej wartości oraz komunikowania się w prawidłowy sposób, nie raniący innych osób, z jednoczesnym akcentem na własne potrzeby.

Wykres nr 6
**Ilość uczestników zajęć w programach opiekuńczo -
 wychowawczych prowadzonych przez Ośrodek Pomocy
 Społecznej w Toszku**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

W 2012 roku zajęcia były prowadzone w Toszku oraz w 4 okolicznych sołectwach: w Pniowie, Sarnowie, Kotulinie i Paczynie. Z kolejnym rokiem, a więc w 2013 ilość miejsc, w których została uruchomiona ta forma wsparcia została zwiększona do ośmiu (zajęcia uruchomiono także w Boguszycach, Ligocie Toszeckiej oraz Płużnicze).

W ciągu 2013 i 2014 roku, zajęcia w każdym z tych miejsc odbywały się raz w tygodniu przez 3 godziny. Ponadto, corocznie z inicjatywy Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku organizowane są półkolonie letnie dla dzieci i młodzieży – przez 2 tygodnie po kilka godzin dziennie oraz – podczas ferii zimowych - „Obóz profilaktyczny z raketką”, mający także formę zajęć opiekuńczo – wychowawczych.

Wszystkie zajęcia prowadzone są przez pedagogów, którzy kładą nacisk na:

- kształtowanie pozytywnych relacji w grupie rówieśniczej, kontaktach z dorosłymi, osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości
- kształtowanie i pielęgnowanie kontaktów międzyludzkich (koleżeństwa, przyjaźni)
- rozwijanie postawy asertywności
- kształtowanie systemu wartości i współodpowiedzialności za swoją rodzinę, m.in. przez wdrażanie działań i programów profilaktycznych
- kształtowanie umiejętności obrony wyznawanych wartości
- kształtowanie odpowiedzialności za siebie i innych
- kształtowanie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego
- rozwijanie zainteresowań

- kształtowanie umiejętności pozytywnego myślenia, wiary we własne siły
- kształtowanie postawy ekologicznej

3. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wdrażanie przedsięwzięć mających na celu wsparcie rodzin, np. powstanie żłobka, ▪ Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny, ▪ Realizacja gminnych programów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii oraz przemocy w rodzinie, ▪ Poradnictwo specjalistyczne (certyfikowany specjalista terapii uzależnień, radca prawny), ▪ Prowadzenie programów opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży, ▪ Profesjonalizacja kadry pracowniczej poszczególnych instytucji działających na rzecz rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedostateczne wzmacnianie instrumentów polityki społecznej, ▪ Mała ilość zawieranych partnerstw działających na różnych polach, ▪ Niewystarczająca oferta wspierająca dla rodziców z małymi dziećmi, ▪ Brak lokalnego ośrodka wsparcia dla osób przeżywających kryzys, dotkniętych przemocą w rodzinie, brak schronienia w sytuacjach interwencyjnych, ▪ Niewielki zakres oferty pomocowej dla osób zależnych, ▪ Brak organizacji pozarządowych zajmujących się sprawami polityki społecznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowanie partnerstw wewnątrz gminy i poza nią, ▪ Poprawienie przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami gminy, ▪ Wprowadzanie programów osłonowych i projektów profilaktycznych, ▪ Pojawienie się tendencji społecznej do zdrowego stylu życia, ▪ Możliwość wnioskowania o dodatkowe źródła finansowania prowadzonych działań, ▪ Wzrost świadomości i zaangażowania lokalnej społeczności w działania na rzecz dziecka i rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stagnacja w zakresie polityki społecznej, wykazywanie zaangażowania jedynie w zakresie modernizacji infrastruktury, ▪ Bierna postawa osób nisko wykształconych i bezrobotnych, ▪ Postawa roszczeniowa klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku, ▪ Uzależnienie finansowe od Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku, ▪ Negatywna postawa mieszkańców wobec podmiotów świadczących pomoc osobom tego wymagającym, ▪ Niechęć do podejmowania wspólnych inicjatyw społecznych, ▪ Emigracja zarobkowa.

4. Adresaci działań i realizatorzy programu

Odbiorcami Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2016 - 2018 dla Gminy Toszek są rodziny zamieszkałe na terenie naszej gminy. Szczególną opieką otaczane są rodziny, w których występuje kryzys, problemy opiekuńczo – wychowawcze, uzależnienia, przemoc, długotrwałe bezrobocie, gdyż właśnie one pod wpływem przeżywanych kłopotów i napięć są narażone na zaburzenia więzi rodzinnych, a stąd już bardzo blisko do rozpadu rodziny.

Po drugiej stronie tego programu są jego realizatorzy, a zatem osoby i reprezentowane przez nie instytucje, które działają na rzecz poprawy sytuacji życiowej osób i rodzin. Celem pracy tych osób jest utrzymanie dobrych relacji w rodzinie, z którą współpracują, poprawa ich funkcjonowania by nie doszło do konieczności zabezpieczenia dziecka w pieczy zastępczej. Jeśli natomiast to się już wydarzy, starania i podejmowane kroki prowadzić mają do zmiany postaw poszczególnych członków rodziny, by umożliwić powrót dziecka do domu rodzinnego.

Niniejszy Program realizowany będzie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku we współpracy z innymi instytucjami i podmiotami działającymi na terenie Gminy Toszek, m.in. Urzędem Miejskim w Toszku, Radą Miejską w Toszku, Miejsko – Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Toszku, Zespołem Interdyscyplinarnym Miasta i Gminy Toszek, oraz sołtysami.

5. Cele i kierunki działań w zakresie wspierania rodziny

Celem głównym niniejszego Programu jest

Udzielanie kompleksowej pomocy i wsparcia rodzinom z Gminy Toszek w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych

Cel główny realizowany będzie przez szereg **celów szczegółowych**, których określenie pozwoli wytyczyć kierunki działań:

- *Diagnoza rodzin zamieszkujących Gminę Toszek oraz zabezpieczenie ich podstawowych potrzeb socjalno – bytowych.*
- *Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności.*
- *Organizacja i prowadzenie programów opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży.*

- *Poszerzenie świadomości mieszkańców w zakresie oferty pomocowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku.*
- *Stopniowe zmniejszanie zakresu dysfunkcji w rodzinach.*
- *Wspieranie rodzin przeżywających kryzys.*

Do realizacji wyżej wyszczególnionych celów, przewiduje się następujące kierunki działań:

- Monitorowanie i diagnoza środowisk rodzinnych, które w wyniku przewidywanych trudności potrzebują pomocy i wsparcia, poprzez przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i ustalanie planu pomocy.
- Prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (prawnego, socjalnego, pedagogicznego itp.) dla osób i rodzin z Gminy Toszek.
- Objęcie rodzin przeżywających trudności wsparciem asystenta rodziny.
- Prowadzenie zajęć w ramach programów opiekuńczo – wychowawczych, zawierających elementy profilaktyczne, wychowawcze, artystyczne czy sportowe.
- Profesjonalizacja kadry pracującej z dzieckiem i rodziną.

Program zakłada realizację także innych ważnych zadań, które mogą się pojawić wraz ze zmieniającą się sytuacją społeczno – kulturowo – gospodarczą kraju, województwa i gminy. Dopuszcza się możliwość modyfikowania określonych w niniejszym dokumencie celów i kierunków działań oraz ich realizatorów, zwłaszcza gdy pojawi się taka potrzeba.

Finansowanie realizacji Programu opierać się będzie na środkach budżetu gminy, dotacjach z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych i zleconych, programów rządowych z zakresu wspierania rodziny, innych środków pozyskanych w ramach ogłoszonych konkursów na dofinansowanie działań.

6. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Programu opierać się będzie na zebraniu informacji i danych z zakresu jest realizacji. Przedmiotem ewaluacji natomiast będzie ocena skuteczności podejmowanych działań, zainteresowania nimi odbiorców Programu.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku będzie corocznie przedkładał Radzie Miejskiej w Toszku sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawi potrzeby związane z realizacją zadań, zgodnie z treścią art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135 z późn. zm.).

Bibliografia

Kotowska I. E. (red.), *Niska dzietność w Polsce w kontekście percepcji Polaków. Diagnoza społeczna 2013. Raport tematyczny*, Warszawa 2014

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163)

Spis tabel

Tabela nr 1 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2012 – 2014.....	5
Tabela nr 2 Główny problem i liczba rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2012 – 2014.....	6
Tabela nr 3 Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w Gminie Toszek w latach 2012 – 2014.....	7
Tabela nr 4 Ilość osób objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Toszek w latach 2012 – 2014.....	8
Tabela nr 5 Ilość osób korzystających z konsultacji z terapeutą leczenia uzależnień w 2013 roku	13
Tabela nr 6 Ilość osób korzystających z konsultacji z terapeutą leczenia uzależnień w 2014 roku	14

Spis wykresów

Wykres nr 1 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2012 - 2014	6
Wykres nr 2 Asystent rodziny w Gminie Toszek w latach 2012 - 2014	9
Wykres nr 3 Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w Gminie Toszek w latach 2012 - 2014	10
Wykres nr 4 Rządowy program dla rodzin wielodzietnych w 2014 roku.....	11
Wykres nr 5 Liczba członków rodzin wielodzietnych, którym wydano Kartę Dużej Rodziny w 2014 roku	12
Wykres nr 6 Ilość uczestników zajęć w programach opiekuńczo - wychowawczych prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku	16

UZASADNIENIE

Obowiązek uchwalenia trzyletniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2016-2018 wynika z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz.U. z 2015 r. poz. 332).

Projekt Programu określa kierunki i zakres działań jakie zostały zaplanowane do realizacji w latach 2016-2018.